

«vuelta»), PzCabr.; «qui 's casa per interès moltes voltes se'n penet» dita proverbial men. (Camps Merc., *Folk.* 1, 288). Si la major vitalitat en el P. Val., i ja en el S. xv, valdria com argument més aviat favorable a la tesi de la influència italiana (fou l'època de la cort sobretot valenciana del Magnànim i dels Borges), la vitalitat insular no ho afavoreix pas, car la freqüència d'italianismes a les Balears, idea fixa del cercle Moll, ha resultat infundada en la majoria dels casos.

c) *Volta* 'obra de fàbrica arquejada, tirant a cúpula' [S. XII]. «Infra muros urbis Barchinone, in ipsis *voltis* que condam fuerunt Hospitalis», a. 1147 (*Cart. de Poblet*, p. 173). «Per la ciutat de Mallorcaes --- cascú pensa de fer ço que melior li parec --- los uns fan trer los gins, e-ls altres combaten los murs, e-ls altres cavaren los murs del portal, sí que la *vouta* del portal enderrocaren, e puys meseren foc a les portes ---», Desclot (on el dialectalisme del tipus *outra, caudera* etc., no és rar), § 44, *NCl.* II, 126.17; «la cuberta de la casa e de la església feta de *volta*», JnEsteve (*LiEleg.*, i-5). «L'humil pedreta que cau / de la *volta* de la nau, i en la pols l'enfon' son pes, / en la *volta* de la nau / no tornarà a estar mai més», en la bella replasmació del *Never More* d'Edgar Poe (Lenora), que devem al malaguanyat geni de Joaquim Bartrina (25) (*Mai més*, vv. 3 i 5).

Significat general, més o menys desviat cap a certes accs. especials, com les subterrànies: «En la dita esglaya del Carme sia feta --- una gran *volta* e pregona ab una cadireta que 's pusque obrir, en la qual *volta* pusque ésser mesa tota la ossa d'aquells qui lla elegiren lur sepultura», confraries barcelonines, a. 1380 (*CoDo-ACA* XL, 183). I així arribava a designar una 'tàvega' o sigui tot un calabós subterrani: «tramès-los al castell d'Avers; e en una *volta* hom los mès, e aquí ell los leixà morir de fam», Muntaner (§ 329, *Casac.* VI, 105.26, fets de 1308).

Una altra acc. especial és la de porxo de certes places etc., que ja deu ser la del doc. barceloní de 1147: avui dit especialment dels «porxos desiguals de certes places» (Mall., Vic), *DAG.*, enlloc tan prominents com a Girona, on són al llarg de diverses vies antigues (*anirem a passejar sota les voltes*. D'on l'esperit encongit de certs gironins ha rebut el malnom *cosa de sota-les-voltes*); però també la de moltes poblacions velles: famoses les de Cruïlles, Pals, Sta. Pau, i de molts pobles de l'Alt Pallars, *lez bôltes* de Tavascan, Rialb etc. Que passa a aplicar-se a tot un edifici (gran o barraca, que llavors és rústic), ja ho hem vist molt estès per tot el Migjorn valencià, però també certes parts del cat. occidental: p. ex. *el mas dit la bôlta ' Toni* a La Sentiu de Sió (1964).

Una mena especial d'obra de volta ben característica és la *volta grassa*: a Barcelona en el segle XVII es feien «aqueductos soterràneos, profundos, fets de pedra y calç, coberts de *volta grassa*, de altària de un home» (*Rúbriques de Bruniquer*, 60). Construccions típiques de la vella ciutatella («El Pedró»), a Pals, eren amb «*bôlta gràs*», feta amb una espècie de congreny, canyissos, i guix d'aquell negre. sabeu?»

(1958). *Contravolta. Sobrevolta* [1908, *AlcM*]; *sobrevolt* [1412]. *Sotavolta*.

En contrast amb les llengües veïnes, on el mot té un nom més especialitzat (fr. *voûte*, angl. *vault*, cast. *bóveda*, it. de vegades *cúpola* en lloc de *volta*), en cat. es pot dir que *volta* és cas d'extrema plètora semàntica: això explica que alguns en aquest sentit el substituïssin per un barbarisme forà: però res d'això en l'ús pop. de la major part del domini; i en tot cas no s'hi ha de transgir: així *buta* al Ross. (< fr.), sobretot en el sentit especial de pas subterrani d'un rec: les *bútes* del rec de Tuir quan passa per sota d'un altre corrent, a Illa. Al P. Val.: «la mina (d'aigua) de Carcaixent va *embovedâ* per Beneixida (coberta d'un sostre d'obra); allà hi havia qui hi cedia ja en el S. XVI: potser només que en la impremta xurra del *ThPu.* d'OPou: «*volta grassa* o *bóveda*: fornix, testudo, concameratio; fer *bóveda*: concamerare; allí hon carrega la *bóveda* o arc: incumba, lo primer sostre o cuberta de *bóveda*» *ThPu.*, 91; parlant del cervell: «porus medius --- camerae, testudines; corpus fornicatum: ço és semblant a *bóveda* o *volta*», *ThPu.*, 278).

DERIV.: De *volta* (c): *Voltam* [1870, *DAG.*]. *Voltat* 'cobert de volta', 'arquejat' molt menys estès en cat. que el fr. *voûté*, i avui em sembla d'ús poc recomanable, però no fou esporàdic, ni recent ni poc genuí: «com alsunces cases *voltades*, les quals han pocs espirayls», trad. «testudinosi» ArnVilanova-BSarriera, 1306 (*NCl.* II, 108.7); «ja lo pits gran e ample e en alt *voltat*», Eiximenis (*Regiment*, § 226); «lo cavall deu haver --- lo coll prim e larc e *voltat* per amunt, ample vers les spatles ---»; «lo golés ample --- e lo sellar o dós, curt e pla, e no sia *voltat* per amunt ni per avall», Manescalía del S. xv (*DBal.*, p. 297); «adarga quadrada y *voltada*: pelta quadrata et inflexa», OPou (*ThPu.*, 172); 'arrodonit, cilíndric': «a la rael de la llengua ha un os *voltat* que-s diu *hoyois, -dis*», id. id., 259).

És sabut que les celles d'aquesta forma entraven a formar part important del cànon medieval de la bella femenína, condició que en les llengües de França s'expressava amb l'adjectiu francès antic i occità antic *voltit/voutis*, més aviat que amb *voûté*; però entre nosaltres es digué *voltades*: «les celles *voltades*: supercilia in arcu tensa», JnEsteve (*LiEleg.*, k-5e); «té la cara colorada y el seu cap cubert de flòs, / y té la *seya voltada*, y una estrella porta al front --- [renuncia a tota vida plaent i] / de Rosselló vui partí / ---», *Romllo.*, 386.9 (MilàF, amb diverses versions, reco. en llocs diversos); «et conec ab els senyals - ab els rostros de la cara, / --- la *seya* dels ulls *voltada*» romanço de Pau Gibert, mj. S. XVIII (reco. a Argentona, id. 124C).

Voltó 'biga que sosté el sostre' val. S. (*AlcM*); *volttonada*. **Volteronet* (> *voltorenet* metàt. > *boltornét*) 'cabaneta de pastors' pall.: «Dalt de Serra-Mola hi ha un *boltornet* o cabaneta que en diuen la *Cabaneta de Faci*» Estac (1957).

Revoltó «lacus, fornix», *DTo.* 1647; Lab.; «biga petita, mena de cabiró més petit», *DAG.*; mot relacionat amb els últims. Detalls sobre la cosa i els llocs, Moll, *BDC* xxii, 29; *revolttonada* «tira de revoltons dels que